

- цілеспрямована організація й оновлення змісту системи післядипломної педагогічної освіти з метою підготовки та професійного зростання керівників загальноосвітніх навчальних закладів;
- стимулювання в керівників шкіл розвитку мотивів системного професійного зростання.

Література

1. Болгарина В.С. Культурологічний підхід до управління школою / В.С. Болгарина. – Х. : Основа, 2006. – 112 с.
2. Волобуєва Т.Б. Самоосвітня діяльність керівника / Т.Б. Волобуєва. – Х. : Основа, 2005. – 96 с.
3. Лізинський В.М. Директор школи та громадсько-педагогічне керування навчально-виховним процесом у школі : посібник для директорів шкіл / В.М. Лізинський. – Х. : Веста : Ранок, 2007. – 160 с.
4. Лаврук В. Діагностика управлінської компетентності директора школи / В. Лаврук. – К. : Шк. світ, 2008. – 128 с.
5. Підготовка керівника середнього закладу освіти : навч. посіб. / за ред. Л.І. Даниленко. – К. : Міленіум, 2004. – 272 с.
6. Погрібна Н. Управління школою по-новому ... / Н. Погрібна. – К. : Шк. світ, 2009. – 112 с.

ШКІЛЬОВА Г.М.

ОБГОВОРЕННЯ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: АНАЛІТИКО-ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП ДОСЛІДЖЕННЯ

Зміни в економічному та суспільно-політичному устрої України вимагають від школи перегляду ціннісних пріоритетів, цільових установок і педагогічних засобів. Акцент переноситься на виховання вільної особистості, формування в дітей здібності самостійно мислити, здобувати знання та застосовувати їх, ретельно обмірковувати та приймати зважені рішення, чітко планувати свої дії. Виховання комунікативних навичок, толерантності, інтелектуальних і дослідницьких умінь стає актуальним завданням сучасної освіти. Все це передбачає ознайомлення з принципово новим колом уявлень, понять та методів, які суттєво залежать від науково-технологічних досягнень та перспектив сучасності [7, с. 3]. Великі можливості в цьому плані відкриває метод проектів як система засобів, що органічно впливають на всебічний розвиток якостей особистості.

Вміння організовувати проектну діяльність молодших школярів є показником високої кваліфікації вчителів початкових класів. Оволодіння знаннями про метод проектів означає вміння особистості адаптуватися до умов, які швидко змінюються в житті людини постіндустріального суспільства.

Відмінність методу проектів полягає в тому, що він обов'язково передбачає застосування засвоєних теоретичних знань, даних спостережень, лабораторних та експериментальних робіт при створенні конкретного продукту і його захисту в процесі презентації та дискусії. Дидактична мета проекту завжди пізнавальна – оволодіння новими знаннями та практичними вміннями, формування критичного мислення через самостійну дослідну, пошукову діяльність. Це оволодіння вмінням працювати з інформацією, застосовувати знання на практиці [10, с. 235–236].

Методу проектів присвячено багато праць вітчизняних і зарубіжних науковців. Дослідники розробили класифікації та типологічні ознаки проектів (Е.Г. Арванітопуло, Є.С. Полат), визначили етапи проектів і їх структуру (В.В. Гузеєв, Г.К. Селевко, І.Д. Чечель), розробили психолого-педагогічні умови

впровадження методу проектів у навчально-виховний процес загальноосвітньої школи (Е.Г. Арванітопуло, Н.Ю. Пахомова, М.Л. Пелагейченко, Т.Ю. Подобедова, Н.І. Поліхун, Н.Б. Самойленко, С.М. Ящук) та вищих навчальних закладів (В.Ю. Стрельников), досліджено умови формування професійної компетенції засобами методу проектів (М.В. Елькін), виявили особливості проектування виховного процесу (О.М. Коберник, І.І. Коновальчук, Є.Ю. Литвиновський).

Використання методу проектів в освіті не тільки змінює характер діяльності учнів, а й висуває якісно нові вимоги до підготовки вчителя.

Проблемі підготовки вчителів до використання методу проектів у професійній діяльності присвячено чимало досліджень. У них розкрито принципи, зміст і методику підготовки вчителя, але проблема підготовки вчителів початкових класів до застосування методу проектів у професійній діяльності висвітлено недостатньо. Н.Б. Самойленко, досліджуючи проблему підготовки вчителів гуманітарних дисциплін до застосування методу проектів у професійній діяльності, виявила, що більшість учителів, які працюють сьогодні, не готові до його використання в навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи. Дослідниця звертає увагу на те, що існують суперечності між потребою загальноосвітньої школи в учителях, здатних використовувати метод проектів у навчальному-виховному процесі, наявністю соціального замовлення на таких вчителів і невідповідністю більшості майбутніх фахівців до практичної реалізації цієї потреби [12].

Пошук можливих шляхів вирішення цієї суперечності зумовив формування наукової проблеми, яка полягає в підготовці майбутніх учителів початкових класів до організації проектної діяльності молодших школярів, враховуючи історичні надбання з методу проектів.

Мета статті – розкрити результати аналітико-підготовчого етапу дослідження з підготовки майбутнього вчителя до організації проектної діяльності.

Для проведення пілотного експерименту зі 42 студентами третього курсу спеціальності “Початкове навчання” Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького розроблено систему навчальних вправ з метою виявлення в майбутніх фахівців рівня сформованості умінь використовувати теоретичні основи методу проектів у навчально-виховному процесі початкової школи. Провідну роль у формуванні умінь майбутнього вчителя відіграють навчальні вправи, які майбутні вчителі виконують у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін у вищому педагогічному навчальному закладі.

Майбутнім учителям було запропоновано дві групи навчальних вправ. Першу групу становлять вправи на формування дослідницьких умінь, а саме: на визначення причинно-наслідкових зв'язків, на аналіз природних/неприродних явищ, на порівняння/зіставлення природних/неприродних об'єктів тощо. Другу групу становлять вправи на вміння визначити головну ідею тексту, анотувати навчальний текст, читати карти, схеми тощо з позиції вимог методу проекту.

Дидактичною основою для створення системи навчальних вправ обрано підручники для початкової школи з предмета “Я і Україна” для 3 і 4 класів та підручники з дисциплін загальнонавчальної підготовки майбутніх фахівців.

Аналіз результатів пілотного експерименту показав, що майбутні вчителі початкових класів мають труднощі із завданнями, пов'язаними з аналізом, узагальненням фактів. Їм складно лаконічно висловлювати свої думки, виділяти

головне. Це дає підстави вважати, що наявність системи вправ для формування вмінь майбутніх учителів, необхідних для впровадження проектної діяльності молодших школярів у навчально-виховний процес початкової школи, є нагальною потребою сучасних вищих педагогічних навчальних закладів.

Пілотний експеримент також містив анкетування майбутніх учителів початкових класів з дидактики, з навчальної дисципліни “Технологія вивчення галузі “Людина і світ”, нормативно-розпорядчих документів. За результатами анкетування теоретичних знань з дидактики та окремих методик, майбутні учителі початкових класів – випускники (2007, 2008 рр.) відображають розуміння завдань удосконалення національної освіти (68%), педагогічних проблем навчання молодших школярів у світлі державних нормативних національних документів та програм (71%); демонструють оволодіння теоретико-педагогічними, історико-педагогічними і методичними аспектами навчання молодших школярів (59%) можуть підтвердити теоретичні положення прикладами та ілюстраціями із сучасної масової практики навчання, з особистого досвіду проходження педагогічної практики (53%). Випускники – майбутні вчителі початкових класів володіють культурою педагогічного мислення: гнучкість, альтернативність, креативність, уміння знаходити та вирішувати суперечності на прикладах типових завдань (44%).

Майбутні вчителі початкових класів можуть розкрити основи та методологічні категорії дисциплін педагогічного циклу, закономірності розвитку й соціального формування особистості, суть, мету, форми та методи навчання, про що свідчать протоколи державних екзаменаційних комісій з педагогіки та запитання, які були внесені під час проведення іспиту за 2006/07 н. р., 2007/08 н. р. На певному рівні випускники володіють знаннями з дидактики початкової школи. Вони засвоїли методи, форми, засоби розумового виховання дітей молодшого шкільного віку. Майбутні вчителі початкових класів можуть планувати педагогічну роботу з молодшими школярами, але не відзначають ідеї дитиноцентризму, недостатньо висвітлено дієвий компонент організації навчання молодших школярів, про що свідчать матеріали педагогічних практик у загальноосвітніх школах, у початковій школі, які зберігаються на кафедрі МДПУ (м. Мелітополь). Випускники розуміють, як реалізувати диференційований підхід до дітей, керувати їх поведінкою, знаходити найбільш дієві засоби педагогічного впливу. На рівень професійної підготовки вплинули педагогічні практики в початкових школах (330 годин), що були спрямовані на формування системи педагогічних умінь, навичок використовувати теоретичні знання в організації процесу навчання в школі I ступеня.

Аналіз структури конспектів з технології вивчення галузі “Людина і світ” свідчить, що майбутні вчителі початкових класів в основному володіють методами, формами, засобами формування знань дітей молодшого шкільного віку. Було проаналізовано 75 конспектів уроків, які склали майбутні вчителі початкових класів у період проходження педагогічної (виробничої) практики (36 год). Конспекти проаналізовані з позиції програмних вимог (які зберігаються в матеріалах педагогічних практик на кафедрі початкової освіти МДПУ). Аналіз конспектів уроків відображає той факт, що вони були складені традиційно, але недостатньо висвітлювали розгляд питань з проектної діяльності молодших школярів, застосування методу проектів у навчанні. Бесіди з випускниками спеціальності

“Початкове навчання” відображають той факт, що не дуже чітко вони уявляють наукові основи проектної діяльності, тобто історію питання, функції, етапи роботи над проектом; не можуть усно зробити порівняльний аналіз організації проектної діяльності, які існують в Україні та Росії; не розкривають конкретних педагогічних умов, які позитивно впливають на організацію проектної діяльності молодших школярів; з великими труднощами називають типи та види проектів, презентації й очікувані результати.

Таким чином, у випускників спеціальності “Початкове навчання” недостатньо сформовано гностичні, орієнтаційно-пошукові, прогностичні, структурно-змістові, контрольно-операційні функції з організації проектної діяльності, тому що, на нашу думку, не створено системи формування загальних способів дій, професійно орієнтованих умінь, спеціальних контрольно-оцінних умінь у процесі роботи над різними типами та видами шкільних проектів.

Ми проаналізували складність завдань, обґрунтованість використання дидактичного матеріалу для реалізації освітніх, розвивальних, виховних цілей, їх відповідність Базовим стандартам початкової школи (2005 р.) завданням шкільної програми 1–4 класів, нормативним вимогам.

На підставі співбесіди з випускниками спеціальності “Початкова освіта” перевірено їхнє знання регламентаційних документів, а саме: листа Міністерства освіти і науки України “Про організацію навчально-виховного процесу у 1 класі” від 24.07.2001 р. № 1/9-266, Наказу Міністерства освіти і науки України “Про Типові навчальні плани початкової школи з навчанням українською та мовами національних меншин” від 01.03.2004 р. № 162 та ін. Більшість майбутніх учителів початкових класів знає нормативні регламентаційні документи (54%). Як додатковий метод дослідження застосовано бесіду за планом, написаним заздалегідь викладачем-експериментатором, з фіксованою кількістю питань з нормативно-правової бази. Ми ретельно працювали над запитаннями, дотримувалися таких правил: доступність для розуміння, однозначність, ясність. Стежили, щоб запитання не містили відвертого навіювання, а викликали інтерес та бажання відповідати випускникам. Бесіда була проведена у вільній формі, без запису відповідей майбутніх фахівців.

У нашому дослідженні було також використано такий метод, як анкетування, який передбачав збір матеріалу і був застосований для отримання нових даних, які в бесіді неможливо було виявити.

Додатково проведено анкетування 57 майбутніх учителів початкових класів (випуск 2006/07 н. р.) на знання основних нормативних документів, що регламентують функціонування початкової школи (Наказ Міністерства освіти і науки України “Приєм дітей до 1 класу загальноосвітніх навчальних закладів” від 06.05.2001 р. № 365, лист Міністерства освіти і науки України “Про тривалість уроків у початковій школі” від 27.10.1999 р. № 1/9-419, лист Міністерства освіти і науки України “Про організацію навчання учнів 1 класу на базі дошкільного навчального закладу” від 18.06.2001 р. № 1/9-231, спільний наказ Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України “Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи” від 12.07.2002 р. № 401/52, лист Міністерства освіти і науки України “Про обсяг та характер домашніх завдань для учнів початкової школи” від 29.12.2001 р. № 1/9-468 та ін.).

Результати анкетування були задовільними. Тому ми не плануємо включати до експериментальних програм нормативні документи та їх вивчення.

Аналіз науково-методичних, практикоорієнтованих матеріалів з педагогіки виявив таке: при викладанні дидактики у темах не зазначено питання про діяльнісно орієнтовану технологію, в основу якої покладено метод проектів (Наказ МОНУ № 612, 2007 р.), організацію проектної діяльності молодших школярів; немає системи розроблених завдань із самостійної позааудиторної роботи майбутніх фахівців з учнівськими проектами; на практичних заняттях та семінарах не розглядається питання про сутність, особливості проектної діяльності, про форми організації, методи та дидактичні засоби реалізації учнівських проектів. Педагогічна практика також не передбачає опрацювання проектної діяльності молодших школярів. Це зумовлює дуже велику суперечність між навчанням у ВНЗ та результатами аналізу масової шкільної практики у школах І ступеня, перепідготовкою учителів початкових класів у системі післядипломної педагогічної освіти, системою наукових досліджень щодо організації проектної діяльності в основній та старшій школі.

Аналіз документів, результатів співбесід аналітико-підготовчого етапу свідчать про те, що випускники спеціальності “Початкове навчання” недостатньо оволоділи функціями з організації проектної діяльності, недостає сформована системи дій та вмінь.

Узагальнюючи результати першого етапу дослідження, ми робимо висновки та уточнюємо свої експериментальні дії на наступний етап роботи.

Висновки. Процес підготовки майбутніх фахівців до організації проектної діяльності молодших школярів та застосування історичного надбання з методу проектів у роботі з учнями початкової школи вимагає розробки системи навчальних вправ для формування системи дослідницьких, комунікативних умінь для успішної організації навчально-виховного процесу за методом проектів у школі І ступеня. Необхідно сформувати гностичні, орієнтаційно-пошукові, прогностичні, структурно-змістові, контрольньо-операційні функції в майбутнього вчителя початкових класів з організації проектної діяльності на підставі системи професійно орієнтованих умінь, а саме:

- гностичні дії: аналіз та систематизація навчальної інформації;
- орієнтаційно-пошукові дії: головна ідея навчального тексту;
- прогностичні дії: передбачення дій молодших школярів та наслідки їх результатів (на підставі ознайомлення із педагогічною ситуацією);
- структурно-змістові дії: складання розгорнутого плану за навчальним текстом;
- контрольньо-оцінні дії: аналіз педагогічної ситуації за чіткими критеріями та показниками.

Література

1. Арванітопуло Е.Г. Проектна методика навчання англійської мови на старшому ступені ліцею : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 “Теорія і методика навчання: германські мови” / Е.Г. Арванітопуло. – К., 2006. – 24 с.
2. Гузєєв В.В. Планирование результатов образования и образовательная технология / В.В. Гузєєв. – М. : Народное образование, 2000. – 240 с.
3. Елькін М.В. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя географії засобами проектної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / М.В. Елькін. – К., 2005. – 20 с.

4. Коберник О.М. Психолого-педагогічне проектування виховного процесу в сільській загальноосвітній школі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.07 “Теорія і методика виховання” / О.М. Коберник. – К., 2000. – 35 с.
5. Коновальчук І.І. Формування у майбутніх учителів умінь проектувати виховну діяльність : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 “Теорія та історія педагогіки” / І.І. Коновальчук. – К., 2005. – 29 с.
6. Литвиновський Є.Ю. Формування в офіцерів структури виховної роботи збройних сил України вмінь проектування виховного процесу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Є.Ю. Литвиновський. – К., 2003. – 22 с.
7. Пахомова Н.Ю. Учебные проекты: методология поиска / Н.Ю. Пахомова // Учитель. – 2000. – № 1. – С. 41–45.
8. Пелагейченко М.Л. Підготовка майбутніх учителів трудового навчання до організації проектної діяльності учнів основної школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 “Теорія і методика трудового навчання” / М.Л. Пелагейченко. – К., 2006. – 21 с.
9. Подобєдова Т.Ю. Підготовка майбутніх учителів гуманітарного профілю до педагогічного проектування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Т.Ю. Подобєдова. – Луганськ, 2005. – 21 с.
10. Педагогические технологии дистанционного обучения : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений / [Е.С. Полат, М.В. Моисеева, А.Е. Петров и др. ; под ред. Е.С. Полат]. – М. : Академия, 2006. – 400 с.
11. Поліхун Н.І. Розвиток творчої діяльності старшокласників у процесі навчання фізики з використанням проектної технології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 “Теорія і методика навчання фізики” / Н.І. Поліхун. – К., 2007. – 24 с.
12. Самойленко Н.Б. Підготовка вчителів гуманітарних дисциплін до застосування методу проектів у професійній діяльності : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / Н.Б. Самойленко. – К., 2008. – 276 с.
13. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий : у 2 т. / Г.К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2006. – Т. 1. – 816 с.
14. Стрельников В.Ю. Теоретичні засади проектування професійно-орієнтованої дидактичної системи підготовки бакалаврів економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / В.Ю. Стрельников. – К., 2007. – 43 с.
15. Чечель И.Д. Метод проектов: субъективная и объективная оценка результатов / И.Д. Чечель // Директор школы. – 2003. – № 3. – С. 3–10.
16. Яшук С.М. Організація проектної діяльності учнів основної школи на уроках трудового навчання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 “Теорія і методика трудового навчання” / С.М. Яшук. – К., 2004. – 21 с.

ШУРКО Г.К.

КОНЦЕПЦІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-БУДІВЕЛЬНИКІВ

Актуальність досліджуваної проблеми пов’язана з тим, що у зв’язку з необхідністю ринкового розвитку держави важливого значення набуває використання наукових досягнень у реальному секторі економіки, тому підготовка висококваліфікованих спеціалістів, конкурентоспроможних на ринку праці, компетентних, відповідальних, які вільно володіють своєю професією й орієнтуються в суміжних галузях знань, здатні до ефективної праці за спеціальністю на рівні світових стандартів, готові до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності в умовах нової освітньої парадигми, “освіта впродовж життя” стає життєво необхідною.

Різні аспекти функціонування системи неперервної освіти висвітлено в працях Ю.К. Бабанського, М.Б. Євтуха, І.А. Зязюна, І.Я. Лернера, П.І. Підкасистого, І.П. Підласого.

Проблеми цілеспрямованої професійної підготовки старшокласників, підготовку їх у ліцеях як в освітніх навчальних закладах нового типу для вступу до вищих навчальних закладів досліджували В.М. Алфімов, В.І. Костенко, П.І. Сікорський.